

■ Σύντομο χρονικό και θεολογική προσέγγισις

Ἡ μεγάλη δοκιμασία τῶν προσφάτων σεισμῶν καὶ ἡ εὐθύνη τῶν ἀνθρώπων*

«Ὅτι οὐκ ἔστιν αἴτιος τῶν κακῶν ὁ Θεός».

«Μηδὲν κακὸν παρὰ τοῦ Ἄγαθοῦ γίνεται»

(Μεγάλου Βασιλείου, ΡΓ τ. 31, στλ. 329Α, 345C)

Οἱ πρόσφατοι αἰφνίδιοι καὶ ἰσχυρότατοι σεισμοὶ τῆς 7ης Σεπτεμβρίου, οἱ ὅποιοι ἐπληξαν ἰδιαίτερως τὶς βόρειες περιοχὲς τῶν Ἀθηνῶν, προεκάλεσαν ἐκτεταμένες ζημιές, μεγάλη δυστυχία καὶ πολλοὺς θανάτους· ἐπεὶ δὲ ὁμως προεκλήθησαν καὶ πολλὰ συζητήσεις καὶ περισσότερες παρεξηγήσεις, εἰδικὰ ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἔχουν μίαν ἐπιφανειακὴ μόνον σχέσι μετὰ τὸ Ὁρθόδοξο Ἐκκλησιαστικὸ Ἦθος, ἐπιχειροῦμε ἀκολουθῶν μίαν σύντομο ἱστορικὴ καὶ θεολογικὴ προσέγγισι τῶν γεγονότων.

Α'. Σύντομο χρονικό και πρώτες ἀποτιμήσεις

Ἡ Ἱερα Μονή μας, εὐρισκομένη πλησιέστατα στὸ ἐπίκεντρο τοῦ σεισμοῦ, συνεκλονίσθη κυριολεκτικὰ ἐκ θεμελίων καὶ κατὰ τὰ πρῶτα 15" ἔζησε πραγματικὰ τραγικὲς στιγμὲς· δόξα ὅμως τῷ φιλανθρωπῷ Θεῷ, οὐδεμία οὐσιαστικὴ ζημία προεκλήθη καὶ οὐδεὶς Ἀδελφὸς ἔπαθε τίποτε.

Εὐθὺς ἀμέσως, μετὰ τὸν πρῶτο κτιριακὸ καὶ ψυχικὸ (συγ)κλονισμό, ἡ Ἀδελφότητά μας ἔσπευσε νὰ τελέσῃ τὴν Ἱερά Ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ – ἦταν περίπου 3.30' μ.μ., ἐνῶ τὸ ἔδαφος συνέχιζε νὰ σειεῖται – μετὰ τὴν ὁποία ἐτελέσθη καὶ ἡ εἰδικὴ Ἀκολουθία εἰς περίπτωσιν σεισμοῦ: ὅλοι γονυπετεῖς ἰκετεύσαμε τὴν φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου μας νὰ καμφθῇ, νὰ λυπηθῇ τὸν κόσμον καὶ νὰ παύσῃ τὶς φρικτὲς δονήσεις τῆς γῆς ἀπὸ τὶς συνεχεῖς ὑπόγειες μετασεισμικὲς δραστηριότητες.

Οἱ ἀπανωτὲς δονήσεις, οἱ ὁποῖες ἐπακολούθησαν καὶ τὶς ἐπόμενες ἡμέρες προεκάλεσαν ἓνα ρῆγμα, κατερχόμενον ἀπὸ τὴν ΝΑ Πάρνηθα καὶ διασχίζον τὸ Μοναστήρι μας· τὸ ἔδαφος ὑπεχώρησε ἐλαφρότατα καὶ τὸ οἰκοδόμημα τοῦ μεγάλου προσκυνηματικοῦ μας Ναοῦ, ὁ ὁποῖος τοῦλάχιστον κατὰ τὸ ἡμισυ εἶχε κτισθῇ χωρὶς τὶς κατάλληλες προδιαγραφὰς καὶ τὰ θεμελίῳ του ἦσαν σαθρά, ὑπέστη ἓνα σοβαρώτατο πλῆγμα στὴν ἱερά κόγχην.

Γιὰ λόγους προνοίας, ὁ Ἱερὸς Ναὸς ἔκτοτε δὲν ἐχρησιμοποιήθη, ἐφ' ὅσον μάλιστα οἱ ἐπικίνδυνες δονήσεις συνεχίζοντο καὶ οἱ ἐπιπτώσεις ἦσαν ἀπρόβλεπτες· ἐπικειμένης ὁμως καὶ τῆς Πανηγύρεως τῆς Μονῆς, ἐν ὄψει δὲ καὶ τῆς κατεδαφίσεως τοῦ ἐπικινδύνου τμήματος τῆς οἰκοδομῆς, προκειμένου νὰ ἀνεγερθῇ πλέον ἓνας νέος, ἀσφαλῆς καὶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἀνετώτερος Ναός, κατεσκευάσθη στὸ προαύλιον ἓνα λυόμενον, ὠραῖον καὶ κομψὸ Ναῦδριον γιὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἀμέσων λειτουργικῶν ἀναγκῶν.

Ἄλλὰ, τὴν 7η Σεπτεμβρίου, ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ ἡ προσοχὴ τῆς Ἀδελφότητός μας, ὑπὸ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην καὶ Καθηγούμενον μας κ. Κυπριανό, ἐστράφη πρὸς τοὺς σεισμοπλήκτους ἐν Χριστῷ ἀδελφούς μας τῆς περιοχῆς Φυλῆς, Ἄνω Λιοσιῶν καὶ Ἀχαρνῶν (Μενιδίου), οἱ ὅποιοι ἰδιαίτερως ἐδοκιμάσθησαν καὶ ἐξακολουθοῦν

νά δοκιμάζονται σκληρότατα: ή πατρική συμπαράσταση, ό ένθαρρυντικός λόγος, ή ύλική βοήθεια και ή προσευχή άνύψωσαν τó ήθικó και άνεπτέρωσαν τís έλπιδες.

Η μεγάλη δοκιμασία έπληξε άκόμη και τά ιερά καθιδρύματα: μεταξύ αυτών τó παλαίφατο γυναικειό Μοναστήρι τής Κοιμήσεως Θεοτόκου (του «Παρθενίου») στην περιοχή Θρακομακεδόνων, τó όποίο ύπέστη τεράστιες ζημιές, αλλά και τó έτερο ιστορικó Μοναστήρι τής Άγίας Παρασκευής (τής Γεροντίσης Μακρίνης) στην περιοχή Άχαρνών, τó όποίο άνήκει στην Δικαιοδοσία του Σεβ. Μητροπολίτου μας: πρós τís Ίερες αυτές Μονές εκφράζουμε και άπό τής θέσεως αυτής τήν βαθυτάτη λύπη μας και εύχόμεθα νά προωθηθί, χάριτι Θεού, ή άνασυγκρότηση και άνακαινίσις των με ταχύτατο ρυθμό.

Έν τώ μεταξύ, διάφοροι πιστοί – Κληρικοί, Μοναχοί και λαϊκοί – έσωτερικó και έξωτερικó, άκόμη και εκ του νέου ήμερολογίου, έσπευσαν νά μάς εκδηλώσουν τήν συμπαράστασι τους ποικιλοτρόπως, άκόμη και με χρηματικές εισφορές ύπερ των σεισμοπλήκτων, αλλά, και γιά τήν άνακατασκευή του μεγάλου προσκυνηματικó Ναού τής Μονής μας: ή αυθόρμητος, ειλικρινής και έμπρακτος άγάπη τους μάς συνεκίνησε και ένιοτε μάς έξέπληξε, έπί τή εύκαιρία δέ αυτή, τους εκφράζουμε και δημοσίως τís εγκάρδιες έν Χριστώ εύχαριστίες μας.

Β'. «Κυρίως κακόν ή άμαρτία,

όπερ μάλιστα έστι τής του κακού προσηγορίας άξιον!

ΠΟΛΛΟΙ άνθρωποι, δυστυχώς δέ ένιοτε και τά τέκνα τής Έκκλησίας, χαρακτηρίζουν τís μεγάλες άναστατώσεις τής φύσεως (σεισμούς, κατολισθήσεις, πλημμύρες, παγετούς, ξηρασίες κ.ά.), οι όποιες καταστρέφουν τó περιβάλλον και προκαλούν δυστηχίματα, ως **θεομηνίες**, άποδίδοντες τοιοιτοτρόπως (έκουσίως ή άκουσίως) τó **φυσικό κακό** στον Θεό.

Η άπόδοσις όμως στον Κύριό μας ένδς ανθρωπίνου πάθους, έφ' όσον **θεομηνία** σημαίνει θυμός και όργή Θεού, εκφρασις και εκδήλωσις θεϊκής όργής, μάς έπαναφέρει στον προχριστιανικόν κόσμον, ό όποιος έπίστευε, ότι ό Θεός διάκειται έχθρικά και φέρεται εκδικητικά πρós τους άνθρώπους. Μέσω αυτής τής αντίληψεως, **τó βάρος τής ευθύνης του φυσικó κακού μεταφέρεται στον Κύριο και Θεό μας.**

Άρά γε, άποτελεί τούτο μίαν χριστιανική και μάλιστα όρθόδοξο θέσι;

Η Όρθόδοξος Έκκλησία μας διδάσκει, ότι **ό άνθρωπος είναι άπόλυτα υπεύθυνος γιά τήν άκαταστασία τής φύσεως:** ή πτώσις του μέσα στον άρχέγονο Παράδεισο είχε όλέθρια κοσμικά άποτελέσματα: ή διακοπή τής κοινωνίας του με τόν Θεό, λόγω τής έπιθυμίας του γιά ίσο-θεία μέσω του «*εύαγγελίου του σφεως*», άνεστάτωσε τήν δημιουργία και διετάραξε τήν ίσοροπία της.

Ταυτόχρονα όμως, ή προπατορική άμαρτία **διέστρεψε και τά αισθήματα του ανθρώπου πρós τόν Θεό:** ένó προηγουμένης κυριαρχούσε στην καρδιά του ή άγάπη πρós τόν Δημιουργό του και τó ιερό δέος, ή γνώσις του Θεού και ό έπικοινωνιακός διάλογος, τώρα έπικρατεί ό φόβος και ή ταραχή, ή έπιθυμία νά «*κρυφθί*» άπό τόν Κύριο:

«Και ήκουσαν τής φωνής Κυρίου του Θεού περιπατούντος έν τώ παραδείσῳ τó δειλινόν, και εκρύβησαν ό τε Άδάμ και ή γυνή αυτου άπό προσώπου Κυρίου του Θεου έν μέσω του ξύλου του Παραδείσου»²...

Στό έξίς, ό Θεός γίνεται κατανοητός όχι προσωπικά, αλλά ως ή ώργισμένη, έχθρική και εκδικητική Άνωτέρα Δύναμις: ή «*τελεία άγάπη*», ή όποία «*έξω βάλλει*

τὸν φόβον»², ἔχει φυγαδευθῆ καὶ ἐπικρατεῖ ὁ φόβος, ὁ δὲ «φόβος κόλασιν ἔχει»³ καὶ ἐπομένως γίνεται λόγος γιὰ «ἀργὴ Θεοῦ» καὶ «θεομηνίες», ἡ δὲ ἐξαργίωσις τῆς φύσεως ἀποδίδεται στὸν Θεό, ἀπὸ τὸν Ὅποῖον μάλιστα οἱ τολμηρότεροι «ζητοῦν καὶ τὸν λόγον»!...

Ἄλλ' ὅμως, ὁ Κύριός μας εἶναι αὐτάγαθος καὶ πηγὴ ἀγαθότητος, εἶναι ἡ **Ἀγαθότης**: ὁ Σωτήρας μας Χριστὸς μᾶς ἀπεκάλυψε τὸν Θεὸν ὡς εὐσπλαγχνο Πατέρα⁴ καὶ ὁ Μαθητὴς τῆς Ἀγάπης διεκήρυξε, ὅτι «ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν»⁵: οἱ δὲ Ἅγιοι Πατέρες μᾶς ἐδίδαξαν, ὅτι «οὐκ ἔστιν αἴτιος τῶν κακῶν ὁ Θεὸς»⁶ καὶ μᾶς προτρέπουν διὰ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου:

«Παῦσαι δυσαρεστούμενος ταῖς θεαῖς οικονομίαις, ὅλως δὲ μὴ Θεὸν αἴτιον ἡγοῦ τῆς ὑπάρξεως τοῦ κακοῦ», «ἀλλ' ἐν γε ἐκεῖνο δόγμα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἐνυπαρχέτω: τό, μηδὲν κακὸν παρὰ τοῦ Ἀγαθοῦ γίνεται»⁷.

Καὶ ὄχι μόνον δὲν εἶναι αἴτιος ὁ Πανάγαθος τοῦ φυσικοῦ κακοῦ, ἀλλὰ μέσῳ αὐτοῦ, τὸ ὁποῖο ὀφείλεται ἀποκλειστικὰ στὸν ἄνθρωπο, ἐπεμβαίνει, χαλιναγωγεῖ, «κολοβῶνει»⁸ καὶ «περικόπτει» «τῆς κακίας τὴν αὔξησιν», περιορίζει δηλαδὴ τὰ ἀποτελέσματα «τῶν ἀληθινῶν κακῶν», διότι τὸ ὄντως καὶ «κυριῶς κακὸν ἡ ἀμαρτία (ἐστίν)»⁹.

«Διὰ ταῦτα νόσοι πόλεων καὶ ἐθνῶν», λέγει χαρακτηριστικὰ ὁ Μέγας Βασίλειος, «ἀέρων αὐχμοὶ καὶ ἀφοραὶ γῆς, καὶ αἱ κατὰ βίον ἐκάστω τραχύτεροι περιπτώσεις», «πόλεων ἀφανισμοί, σεισμοί τε καὶ ἐπικλύσεις (πλημμῦρες), καὶ στρατοπέδων ἀπώλεια, καὶ ναυάγια, καὶ πάσαι πολυάνθρωποι φθοραὶ, εἴτε ἐκ γῆς, εἴτε ἐκ θαλάσσης, εἴτε ἐξ ἀέρος, ἢ πυρός, ἢ ἐξ ὁποιασοῦν αἰτίας ἐπιγινόμεναι»: «τῆς κακίας τὴν αὔξησιν περικόπτουσαι» καὶ «εἰς τὸν τῶν ὑπολειπομένων σωφρονισμόν γίνονται»⁹.

Οἱ ἄνθρωποι συνήθως ὀλιγοπιστοῦμε καὶ ἀμφιβάλλομε γιὰ τοὺς τρόπους τῆς Θεῖας Προνοίας καὶ ἀσεβοῦμε, λέγοντες ὅτι «ἀνώμαλος ἡ κυβερνήσις Αὐτοῦ»: ἀλλ' ὅμως πρέπει νὰ ἐμπιστευώμεθα μὲ ταπεινῶσι στὰ ἔργα τῆς Προνοίας τοῦ Θεοῦ, διότι «ὡςπερ ἡ οὐσία Αὐτοῦ ἀκατάληπτος, οὕτω καὶ ἡ θέλησις καὶ ἡ Πρόνοια Αὐτοῦ»¹⁰.

Θὰ πρέπει βεβαίως νὰ διευκρινισθῆ, ὅτι στὴν Ἱερὰ Παράδοσί μας γίνεται λόγος πολλὰς φορὲς γιὰ τὴν «ἀργὴν τοῦ Θεοῦ», ἐπίσης γιὰ προερχόμενα «κακὰ παρὰ Θεοῦ» καὶ γιὰ «δημοσίας μάστιγας» ἐκ Θεοῦ· ὅμως, οἱ ἐκφράσεις αὐτὲς εἶναι **ἀνθρωποπαθεῖς** καὶ ὅπωςδήποτε λέγονται μὲ **εὐσεβεῖς νόημα**, ὅπως λόγου χάριν θὰ ἀναφερώμεθα στὶς σχέσεις μας μὲ τὸν ἰατρό μας: ὅταν δὲν ἀκολουθήσωμε πιστὰ τὶς συμβουλὲς τοῦ ἰατροῦ μας καὶ τὸν «κάνωμε πέρα», τότε αὐτὸς – σεβόμενος τὴν ἐλευθερίαν μας – ὑποχωρεῖ, ἀποσύρεται· ἐν συνεχείᾳ ὅμως, ἐξ αἰτίας τῶν δεινῶν, τὰ ὁποῖα ἀσφαλῶς θὰ μᾶς πλήξουν καὶ πιεζόμενοι ἀπὸ τὴν τύφειν καὶ τὴν μεταμέλεια γιὰ τὴν παρακοή μας, θὰ ὁμολογήσωμε, ὅτι «μᾶς βρῆκε ἡ ἀργὴ τοῦ ἰατροῦ», ἐνῶ ἀναμφιβόλως ὁ ἰατρὸς δὲν ἔχει καμμίαν ἀπολύτως εὐθύνην.

Ἐπὶ πλέον, εἶναι καλὸν νὰ γνωρίζωμε, ὅτι ἀναλόγως πρὸς τὴν κατεύθυνσιν πὺ διατίθεται τὸ αὐτεξούσιό μας, ὁ Κύριος «παραχωρεῖ» καὶ «συγχωρεῖ» νὰ μᾶς ἔλθουν τὰ λυπηρὰ καὶ δυσάρεστα, ἐνῶ θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ τὰ ἐμποδίσαι, καταλύων ὅμως ταυτοχρόνως τὴν ἐλευθερίαν μας· στὴν περίπτωσιν αὐτῇ, φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως ὡς «ἐνεργῶν» ὁ Θεὸς καὶ τότε ἡ «συγχώρησις»/«παραχώρησις» καλεῖται

«αίτία», ενώ πράγματι Έκείνος άπλώς «επιτρέπει», δηλαδή μās άφήνει νά ενεργήσωμε ό,τι άποφασίσαμε αύτεξουσίως.

«**Συνήθειαν γάρ έχει ή Θεία Γραφή**», διευκρινίζει ό Όσιος Νικόδημος ό Άγιορείτης, «**νά όνομάζη ως αίτιαν την παραχώρησιν και συγχώρησιν του Θεού**»¹¹.

Όταν ακούγεται λοιπόν, ότι «μās παρέδωσε ό Θεός σε πειρασμούς», τούτο πρέπει νά έννοηται ευσεβώς:

«**Τό “παρέδωκεν” άντι του “είασεν”**, άπέλυσεν· ώσπερ ό ίατρός βοηθών τώ κάμνοντι, είτα όρών άτακτούντα περι την δίαιταν και άπειθούντα αύτῶ, “παραδίδοσιν αύτόν” τώ επί πλέον νοσειν, άντι του “άπολύειν αύτόν και έα”, ώστε τώ οικείῳ θελήματι χρώμενον μη άνακομισθῆναι τῆς νόσου»¹².

Είται έπομένως άναμφισβήτητο, για νά επανέλθωμε στο έπίκαιρο ζήτημα τών σεισμών, ότι στους όφθαλμούς τών ευσεβών ή φυσική τάξις διεσαλεύθη, ή κτίσις «ένόσησε» και «στενάζει» και συνεχώς διασαλεύεται έξ αίτίας τῆς άπομακρύνσεώς μας άπό τόν Κτίστη¹³:

«**Διά τούτο γάρ ό σεισμός, διά την ραθυμίαν την ήμετέραν· έρράθυμῆσαμεν και έκαλέσαμεν τόν σεισμόν**· «ή γάρ αίτία του σεισμού ή “όργη του Θεού”, τῆς δε “όργῆς” αί άμαρτία ήμῶν»¹⁴.

Και δέν λησμονούν οι ευσεβείς ποτέ, ότι ό άγαθός Κύριός μας ενεργεί πάντοτε «θεραπευτικά»:

«**Άναιρεί τὸ (όντως) κακὸν ό Θεός**», μέσω τών φυσικῶν κακώσεων, άλλ' όμως «**ούχι τὸ κακὸν έκ Θεού**», διότι «**και ό ίατρὸς έξαιρεί (έξάγει, άφαιρεί) τὴν νόσον, άλλ' ούχι νόσον έμβάλλει τῶ σώματι**»¹⁵.

Έν κατακλειδι: οι σεισμοί μās ύπενθυμίζουν τὸ χρέος τῆς έπιστροφῆς στο «προηγούμενον άγαθόν»· ποίο είναι αυτό;

«**Η προσεδρεία του Θεού και ή διά τῆς άγάπης συνάφεια**»¹⁶.

Και τούτο θα έπιτευχθῆ, όταν ή ζωή μας είναι μία συνεχῆς έν ταπεινώσει και μετανοία άνταπόκρισις στην πρόσκλησι του Σωτήρος μας: «**Μείνατε έν τῆ άγάπῃ τῆ έμῆ**», «**μείνατε έν έμοί**»¹⁷, ώστε νά επαναλαμβάνωμε μαζί με τόν Άγιο Άπόστολο Παύλο: «**ζῶ δε ούκέτι έγώ, ζῆ δε έν έμοί Χριστός**»¹⁸.

-
- (*) Περιοδ. «**Άγιος Κυπριανός**», ἀριθ. 292/Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 1999, σελ. 225-228.
1. **Μ. Βασιλείου**, PG τ. 31, στλ. 337D/Ὁμιλία, ὅτι οὐκ ἔστιν αἴτιος τῶν κακῶν ὁ Θεός, § 5.
 2. Γενέσ. γ' 8.
 3. Α' Ἰωάν. δ' 18.
 4. Λουκ. ιε' 11-32 (Παραβολὴ ἀσώτου υἱοῦ).
 5. Α' Ἰωάν. δ' 8.
 6. **Μ. Βασιλείου**, PG τ. 31, στλ. 329A/ἐνθ' ἄνωτ.
 7. **Μ. Βασιλείου**, PG τ. 31, στλ. 341B καὶ 345C/ἐνθ' ἄνωτ.
 8. Πρβλ. Ματθ. κδ' 22.
 9. **Μ. Βασιλείου**, PG τ. 31, στλ. 337C καὶ D/ἐνθ' ἄνωτ.
 10. **Ἰ. Δαμασκηνοῦ**, PG τ. 94, στλ. 1576D καὶ C/Κατὰ Μανιχαίων διάλογος, §§ οη' οζ'.
 11. **Ὁσίου Νικοδήμου Ἀγιορείτου**, Σχόλια στὸ Ρωμ. α' 24.
 12. **Ἀγίου Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας**, PG τ. 124, στλ. 356D/Εἰς τὸ Ρωμ. α' 24. • Πρβλ. καὶ τοῦ **Ἰ. Χρυσοστόμου**: «Τὸ δὲ "παρέδωκεν", ἐνταῦθα "εἶασεν" ἐστίν· «οὐχὶ Αὐτὸς ὠθῶν, ἀλλὰ γυμνῶν τῆς ἑαυτοῦ βοηθείας» (PG τ. 60, στλ. 414).
 13. Πρβλ. Ρωμ. η' 22.
 14. **Ἰ. Χρυσοστόμου**, PG τ. 48, στλ. 1027 καὶ 1030/Εἰς τὸν σεισμόν καὶ εἰς τὸν Πλούσιον καὶ τὸν Λάζαρον.
 15. **Μ. Βασιλείου**, PG τ. 31, στλ. 337CD/ἐνθ' ἄνωτ.
 16. **Μ. Βασιλείου**, PG τ. 31, στλ. 344B/ἐνθ' ἄνωτ.
 17. Ἰωάν. ιε' 9 καὶ 4.
 18. Γαλάτ. β' 20.